

หนังสือตำราที่ได้รับรางวัลโครงการส่งเสริมการสร้างตำรา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ประสิทธิ์ ปิวาวัฒนพานิช.

คำอธิบายกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล.

1. การขัดกันแห่งกฎหมาย--ไทย.
2. สัญชาติ--ไทย.
3. คนต่างด้าว--ไทย.

KPT480

ISBN 978-616-314-996-1

ลิขสิทธิ์ของศาสตราจารย์ ดร. ประสิทธิ์ ปิวาวัฒนพานิช
สงวนลิขสิทธิ์

ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 6 เดือนเมษายน 2566

จำนวน 500 เล่ม

จัดพิมพ์และจัดจำหน่ายโดยสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ท่าพระจันทร์: อาคารธรรมศาสตร์ 60 ปี ชั้น U1 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ถนนพระจันทร์ กรุงเทพฯ 10200 โทร. 0-2223-9232

ศูนย์รังสิต: อาคารโคมบริหาร ชั้น 3 ห้อง 317 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี 12120

โทร. 0-2564-2859-60 โทรสาร 0-2564-2860

<http://thammasatpress.tu.ac.th>, e-mail: unipress@tu.ac.th

พิมพ์ที่บริษัทไอดีเอส ดิจิตอลพริ้นท์ จำกัด

พิมพ์ครั้งที่ 1	เดือนมิถุนายน	2551	จำนวน	3,000	เล่ม	
พิมพ์ครั้งที่ 2	เดือนมกราคม	2553	จำนวน	3,000	เล่ม	
พิมพ์ครั้งที่ 2	เดือนกุมภาพันธ์	2554	จำนวน	2,000	เล่ม	(พิมพ์เพิ่มครั้งที่ 1)
พิมพ์ครั้งที่ 2	เดือนธันวาคม	2555	จำนวน	500	เล่ม	(พิมพ์เพิ่มครั้งที่ 2)
พิมพ์ครั้งที่ 3	เดือนธันวาคม	2556	จำนวน	3,000	เล่ม	
พิมพ์ครั้งที่ 4	เดือนธันวาคม	2559	จำนวน	2,000	เล่ม	
พิมพ์ครั้งที่ 5	เดือนตุลาคม	2561	จำนวน	2,000	เล่ม	
พิมพ์ครั้งที่ 5	เดือนมีนาคม	2563	จำนวน	2,000	เล่ม	(ฉบับพิมพ์เพิ่ม)
พิมพ์ครั้งที่ 6	เดือนเมษายน	2566	จำนวน	500	เล่ม	

ราคาเล่มละ 500.- บาท

สารบัญ

หน้า

คำนิยาม.....	(22)
คำนำ (ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 6).....	(23)
คำนำ (ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 5).....	(24)
คำนำ (ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 4).....	(25)
คำนำ (ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 3).....	(26)
คำนำ (ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 2).....	(28)
คำนำ (ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 1).....	(29)

ภาค 1 หลักกฎหมายสัญชาติไทย (Principles of Law on Thai Nationality)

บทที่ 1 ข้อความคิดทั่วไปว่าด้วยสัญชาติ.....	3
1. การเกิดขึ้นและความหมายของสัญชาติ.....	3
2. องค์ประกอบของสัญชาติ.....	7
3. บ่อเกิดภายในของกฎหมายสัญชาติ.....	9
4. หลักทั่วไปที่รัฐควรใช้เป็นกรอบในการร่างกฎหมายสัญชาติ.....	9
5. ประโยชน์ของสัญชาติ.....	10
6. บทบาทความสำคัญของสัญชาติในกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล: จุดเกาะเกี่ยว.....	11
7. กฎหมายสัญชาติเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายปกครอง.....	11
บทสรุปบทที่ 1.....	12
บทที่ 2 การได้มาซึ่งสัญชาติไทย.....	13
1. วิวัฒนาการกฎหมายสัญชาติไทย.....	14
2. การได้สัญชาติไทยโดยการเกิด.....	15
2.1 การได้สัญชาติไทยตามหลักสืบสายโลหิต (<i>jus sanguinis</i>).....	15
2.1.1 หลักสืบสายโลหิตทางบิดา.....	15
2.1.2 หลักสืบสายโลหิตทางมารดา.....	17
2.2 การได้สัญชาติไทยตามหลักดินแดน (<i>jus soli</i>).....	19
3. การได้สัญชาติไทยภายหลังการเกิด.....	23
3.1 การได้สัญชาติไทยโดยการสมรส: การถือสัญชาติของหญิงตามสามี.....	23
3.2 การได้สัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติ.....	25

3.3 การเปลี่ยนแปลงอำนาจอธิปไตยเหนือดินแดน	26
บทสรุปบทที่ 2	27
บทที่ 3 การเสียสัญชาติไทย	28
1. การเสียสัญชาติไทยโดยการแสดงเจตนาของเอกชน	28
1.1 การแปลงสัญชาติเป็นคนต่างด้าว	28
1.2 การสละสัญชาติไทย	29
2. การเสียสัญชาติไทยโดยการถูกถอนโดยองค์กรของรัฐ	31
2.1 การถอนสัญชาติโดยฝ่ายตุลาการ	31
2.2 การถอนสัญชาติโดยฝ่ายปกครอง	32
บทสรุปบทที่ 3	34
บทที่ 4 การกลับคืนสัญชาติไทย	35
1. การกลับคืนสัญชาติไทยเนื่องจากหญิงสมรสกับชายซึ่งเป็นคนต่างด้าว	35
2. การกลับคืนสัญชาติไทยของผู้ซึ่งมีสัญชาติไทยแต่ได้เสียสัญชาติตามผู้แทน โดยชอบธรรม	36
บทสรุปบทที่ 4	36
บทที่ 5 สัญชาตินิติบุคคล	37
1. หลักเกณฑ์การให้สัญชาตินิติบุคคลตามสันติ	37
1.1 กฎหมายภาคพื้นยุโรป: สำนักงานแห่งใหญ่	37
1.2 กฎหมายคอมมอนลอว์: การจดทะเบียน	38
1.3 การยอมรับสภาพบุคคลของนิติบุคคลต่างประเทศ	38
1.4 การให้สัญชาตินิติบุคคลตามกฎหมายไทย	38
2. หลักเกณฑ์การให้สัญชาตินิติบุคคลตามศึกสงคราม	40
2.1 กฎหมายต่างประเทศ	40
2.2 กฎหมายไทย	40
บทสรุปบทที่ 5	40

ภาค 2 ปิติฐานะของคนต่างด้าวในประเทศไทย (The Legal Status of Aliens in Thailand)

บทที่ 1 การเข้าเมืองของคนต่างด้าวในประเทศไทย	45
1. ข้อห้ามมิให้คนต่างด้าวเข้ามาในราชอาณาจักร	47
1.1 เหตุผลด้านความมั่นคงของประเทศ	47
1.2 เหตุผลทางด้านอนามัย	47
1.3 เหตุผลทางด้านเศรษฐกิจ	47
2. การอนุญาตให้เข้าเมืองและอยู่ในราชอาณาจักร	49
2.1 ความหมายของคนเข้าเมือง	49
2.2 คนต่างด้าวประเภทที่ไม่นับว่าเป็นคนเข้าเมือง	49
3. การเข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรไทยภายใต้กฎหมายอื่น	50
3.1 กฎหมายภายใน	50
3.2 สนธิสัญญาทวิภาคี	50
4. อำนาจในการกักตัวและส่งกลับของพนักงานเจ้าหน้าที่	51
5. คนต่างด้าวเข้ามาในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราว	52
5.1 วัตถุประสงค์ของการเข้ามาในราชอาณาจักร	52
5.2 มาตรการควบคุมคนต่างด้าวที่เข้ามาในราชอาณาจักร	52
6. การเข้ามามีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรของคนต่างด้าว	53
6.1 การกำหนดจำนวนคนต่างด้าว	53
6.2 ข้อห้ามมิให้คนต่างด้าวเข้ามามีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย	53
6.3 การมีถิ่นที่อยู่ถาวรของคนต่างด้าว	54
7. การส่งคนต่างด้าวกลับออกไปนอกราชอาณาจักร	55
บทสรุปบทที่ 1	55
บทที่ 2 การทำงานของคนต่างด้าวในประเทศไทย	56
1. สิทธิการทำงานของคนต่างด้าว	56
1.1 คนต่างด้าวจะทำงานได้เฉพาะที่กฎหมายไม่ห้ามเท่านั้น	57
1.2 การยื่นคำขอรับใบอนุญาตทำงานต่อฝ่ายปกครอง	57
1.3 การออกไปอนุญาตทำงาน	58
บทสรุปบทที่ 2	58
บทที่ 3 การประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว	59
1. หลักทั่วไปของการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวในประเทศไทย	59

(9)

2. ข้อยกเว้นการบังคับใช้ของพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของ คนต่างด้าว พ.ศ. 2542	62
บทสรุปบทที่ 3	63
บทที่ 4 การถือครองที่ดิน	64
1. การถือครองที่ดินโดยคนต่างด้าว	64
2. มาตรการควบคุมการถือครองที่ดินของคนต่างด้าว	66
บทสรุปบทที่ 4	68
บทที่ 5 การถือกรรมสิทธิ์ในห้องชุด	69
1. เงื่อนไขการถือกรรมสิทธิ์ในห้องชุด	69
2. มาตรการควบคุมการถือกรรมสิทธิ์ในห้องชุด	70
บทสรุปบทที่ 5	71
บทที่ 6 การเป็นผู้ประกอบการธุรกิจบางประเภท	72
1. การเป็นเจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชน	72
2. การประกอบธุรกิจนำเที่ยว	72
3. การประกอบธุรกิจโรงแรม	73
4. การประกอบธุรกิจค้าปลีกของคนต่างด้าว	74
5. การให้บริการทางกฎหมาย	74
บทสรุปบทที่ 6	75
บทที่ 7 การดำรงตำแหน่งทางการเมืองและตำแหน่งอื่น ๆ	76
1. สิทธิตามกฎหมายมหาชน: สิทธิทางการเมือง	77
2. สิทธิตามกฎหมายเอกชน	79
บทสรุปบทที่ 7	79
บทที่ 8 เรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับคนต่างด้าว	80
1. การส่งผู้ร้ายข้ามแดน (Extradition)	80
2. การเนรเทศ (Expulsion)	81
2.1 หลักการห้ามเนรเทศคนชาติ	82
2.2 อำนาจการเนรเทศคนต่างด้าวเป็นอำนาจของฝ่ายบริหาร	82
2.3 ข้อเท็จจริงหรือข้ออ้างที่ใช้เป็นเหตุแห่งการเนรเทศ	83
3. การได้รับความคุ้มครองทางการทูต (Diplomatic Protection)	84
บทสรุปบทที่ 8	85

ภาค 3 การขัดกันแห่งเขตอำนาจศาล (Conflict of Jurisdictions)

บทที่ 1 เขตอำนาจศาล	89
1. ทฤษฎีที่ใช้กำหนดเขตอำนาจศาล	89
1.1 กฎหมายที่คุ้มครองผลประโยชน์ของคนชาติเป็นหลัก	90
1.2 กฎหมายที่คุ้มครองผลประโยชน์ของจำเลยเป็นหลัก	91
1.3 หลักมูลคดี	92
1.4 คดีที่เกี่ยวข้องด้วยอสังหาริมทรัพย์	92
1.5 หลักความยินยอมของคู่ความ	93
2. ข้อตกลงเลือกศาล	94
3. ความไม่สะดวกในการพิจารณาคดีของศาล (<i>forum non conveniences</i>)	95
4. คดีที่อยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลอื่น (<i>lis alibi pendens</i>)	95
5. กฎหมายไทยว่าด้วยเขตอำนาจศาลในคดีที่มีองค์ประกอบต่างประเทศ	96
5.1 เขตอำนาจศาล	96
5.2 ข้อตกลงเลือกศาลต่างประเทศ	96
บทสรุปบทที่ 1	98

ภาค 4 กฎหมายขัดกัน (Conflict of Laws)

ส่วนที่หนึ่ง

กฎหมายขัดกันภาคทั่วไป: บทนำทางทฤษฎี

บทที่ 1	ข้อความคิดทั่วไปเกี่ยวกับกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล	101
	1. ความหมายของคำว่ากฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล	101
	2. ขอบเขตเนื้อหาของกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล	103
	2.1 แนวฝรั่งเศส	104
	2.2 แนวแองโกล-แซกซอน	104
	2.3 แนวเยอรมัน	105
	2.4 การเรียนการสอนกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคลในประเทศไทย	105
	3. ชื่อวิชาของกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล	107
	4. วัตถุประสงค์ของกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล	109
	5. ลักษณะของกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล:	
	กฎหมายภายในหรือกฎหมายระหว่างประเทศ	112
	บทสรุปบทที่ 1	115
บทที่ 2	ประวัติศาสตร์กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล	116
	1. ประวัติศาสตร์กฎหมายขัดกัน	116
	1.1 สำนักอิตาลีและ Glossator	116
	1.2 ยุคสมัยใหม่: สองนักปราชญ์	117
	2. ประวัติความเป็นมาของการใช้และการสอนกฎหมายขัดกันในประเทศไทย	120
	2.1 การใช้กฎหมายขัดกันในศาลไทย	120
	2.1.1 ช่วงเวลาที่ประเทศไทยยังไม่มีพระราชบัญญัติ	
	ว่าด้วยการขัดกันแห่งกฎหมาย พ.ศ. 2481	120
	2.1.2 ช่วงเวลาที่ประเทศไทยใช้พระราชบัญญัติ	
	ว่าด้วยการขัดกันแห่งกฎหมาย พ.ศ. 2481	121
	2.2 การสอนกฎหมายขัดกันในมหาวิทยาลัย	121
	บทสรุปบทที่ 2	122

บทที่ 3 บทวิเคราะห์คำศัพท์	123
1. คำว่า “กฎหมายต่างประเทศ”	123
2. คำว่า “กฎหมายภายในแห่งประเทศไทย”	124
3. คำว่า “กฎหมายสยาม”	125
4. คำว่า “กฎหมายสัญชาติ” และ “กฎหมายว่าด้วยสัญชาติ”	125
บทสรุปบทที่ 3	126
บทที่ 4 บ่อเกิดของกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล	127
1. บ่อเกิดตามกฎหมายภายใน	128
1.1 กฎหมายลายลักษณ์อักษร	128
1.1.1 กฎหมายเฉพาะที่อยู่ในรูปของพระราชบัญญัติหรือประมวลกฎหมาย	129
1.1.2 ประมวลกฎหมายแพ่ง	133
1.2 คำพิพากษาของศาล	134
2. บ่อเกิดตามกฎหมายระหว่างประเทศ: อนุสัญญา	136
2.1 อนุสัญญาเกี่ยวกับกฎหมายขัดกันหรือการเลือกกฎหมาย	137
2.2 อนุสัญญาเกี่ยวกับวิธีพิจารณาความระหว่างประเทศ	138
บทสรุปบทที่ 4	138
บทที่ 5 ลักษณะบทบัญญัติของกฎหมายขัดกันของประเทศไทย	139
1. เป็นกฎหมายที่ไม่บังคับให้ศาลใช้กฎหมายต่างประเทศ	140
2. เป็นบทบัญญัติพร้อมบูรณ์ทั่วไป	141
3. เป็นบทบัญญัติที่มีจุดเกาะเกี่ยวทั้งแบบผสมและแบบเลือก	146
3.1 บทบัญญัติที่รับรองจุดเกาะเกี่ยวแบบผสม (cumulative)	147
3.1.1 ละเมิด	147
3.1.2 การหย่าโดยความยินยอมของคนต่างด้าว	147
3.1.3 การสั่งให้คนต่างด้าวเป็นคนไร้ความสามารถหรือ เสมือนไร้ความสามารถ	147
3.2 บทบัญญัติที่รับรองจุดเกาะเกี่ยวแบบเลือก (alternative)	148
3.2.1 แบบแห่งการสมรส: มาตรา 20	148
3.2.2 แบบแห่งพินัยกรรม: มาตรา 40	148
4. เป็นกฎหมายที่ได้รับอิทธิพลทั้งของคอมมอนลอว์และภาคพื้นยุโรป	148
4.1 บทบัญญัติที่ได้รับอิทธิพลจากกฎหมายขัดกันของอังกฤษ	148
4.1.1 การใช้กฎหมายต่างประเทศ	148
4.1.2 กฎหมายขัดกันว่าด้วยมรดก	149
4.2 บทบัญญัติที่ได้รับอิทธิพลจากกฎหมายขัดกันของภาคพื้นยุโรป	150

5. เป็นกฎหมายเฉพาะที่เป็นลายลักษณ์อักษร	150
บทสรุปบทที่ 5	151
บทที่ 6 จุดเกาะเกี่ยวในกฎหมายระหว่างประเทศแพ่งคดีบุคคล	152
1. ความหมายของจุดเกาะเกี่ยว	152
2. ประเภทของจุดเกาะเกี่ยว	153
2.1 จุดเกาะเกี่ยวที่เกี่ยวกับบุคคล	154
2.1.1 ภูมิลำเนา (<i>lex domicilii</i>)	154
2.1.2 สัญชาติ (<i>lex patriae</i>)	155
2.1.3 ถิ่นที่อยู่ (habitual residence)	158
2.2 จุดเกาะเกี่ยวที่เกี่ยวกับสถานที่	159
2.2.1 กฎหมายลักษณะสัญญา	159
2.2.2 กฎหมายลักษณะทรัพย์สินและมรดก: ถิ่นที่ทรัพย์สินตั้งอยู่	160
2.2.3 กฎหมายลักษณะละเมิด: ถิ่นที่ละเมิดได้เกิดขึ้น	160
2.2.4 กฎหมายลักษณะครอบครัว: ถิ่นที่ประกอบพิธีสมรส	161
2.3 จุดเกาะเกี่ยวที่เกี่ยวกับเจตนาของคู่สัญญา: กฎหมายที่คู่สัญญาเลือก	161
2.3.1 กฎหมายลักษณะสัญญา	161
2.3.2 กฎหมายลักษณะอื่นนอกจากเรื่องสัญญา	161
3. จุดเกาะเกี่ยวตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการขัดกันแห่งกฎหมาย พ.ศ. 2481	163
4. การตีความจุดเกาะเกี่ยว	164
5. การเปลี่ยนแปลงจุดเกาะเกี่ยวกับปัจจัยด้านเวลา	166
5.1 เรื่องความสามารถในการทำนิติกรรม	166
5.2 เรื่องความเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมาย	166
5.3 การรับมรดกสังหาริมทรัพย์	167
บทสรุปบทที่ 6	167
บทที่ 7 การให้ปัญหาข้อกฎหมายแก่ข้อเท็จจริง	168
1. ประวัติความเป็นมาของเรื่องการให้ปัญหาข้อกฎหมายแก่ข้อเท็จจริง	168
2. ความหมายของการให้ปัญหาข้อกฎหมายแก่ข้อเท็จจริง	169
3. ทฤษฎีที่ใช้ในการวินิจฉัยการให้ปัญหาข้อกฎหมายแก่ข้อเท็จจริง	171
3.1 ทฤษฎี <i>lex fori</i>	171
3.2 ทฤษฎี <i>lex causae</i>	172
3.3 ข้อเสนอของศาสตราจารย์ราเบล: การใช้วิธีการกฎหมายเปรียบเทียบ	173
4. ตัวอย่างคดีสำคัญที่เกี่ยวกับการให้ข้อกฎหมายแก่ข้อเท็จจริง	174
บทสรุปบทที่ 7	176

บทที่ 8 การย้อนส่ง	177
1. ปัญหาการย้อนส่งเกิดขึ้นได้อย่างไร	177
2. ความหมายของการย้อนส่ง (<i>Renvoi</i>)	178
3. ประวัติความเป็นมาของการย้อนส่ง	179
4. แนวทางในการแก้ไขปัญหา	180
4.1 การปฏิเสธการย้อนส่ง: การใช้กฎหมายสารบัญญัติ	180
4.2 การย้อนส่งบางส่วน (<i>partial renvoi</i>)	181
4.3 การย้อนส่งแบบอังกฤษ (<i>Foreign Court Theory</i>)	182
4.3.1 กรณีที่กฎหมายขัดกันของต่างประเทศยอมรับการย้อนส่ง	182
4.3.2 กรณีที่กฎหมายขัดกันของต่างประเทศปฏิเสธการย้อนส่ง	183
5. ข้อสนับสนุนและข้อคัดค้านของการใช้การย้อนส่ง	184
5.1 ข้อสนับสนุน	184
5.2 ข้อคัดค้าน	184
6. กฎหมายขัดกันของประเทศไทยกับการย้อนส่ง	184
6.1 การย้อนส่งกลับ	184
6.2 การย้อนส่งต่อไป	185
6.2.1 รายงานการประชุมร่างกฎหมาย	185
6.2.2 งานเขียนของนักนิติศาสตร์ไทย	186
6.2.3 ทางปฏิบัติของศาลไทย	186
7. ขอบเขตของการย้อนส่ง	186
บทสรุปบทที่ 8	188
บทที่ 9 การวินิจฉัยปัญหาล่วงหน้า	189
1. ตัวอย่างของปัญหาล่วงหน้าในกฎหมายขัดกัน	190
2. ความหมายของการวินิจฉัยปัญหาล่วงหน้า	191
3. ทฤษฎีที่เสนอทางออกของปัญหาการวินิจฉัยปัญหาล่วงหน้า	193
4. งานเขียนของนักนิติศาสตร์ที่กล่าวถึงปัญหาล่วงหน้า	193
4.1 งานเขียนของนักนิติศาสตร์ของต่างประเทศ	193
4.2 งานเขียนของนักนิติศาสตร์ของประเทศไทย	194
5. ทางปฏิบัติของศาล	194
5.1 ทางปฏิบัติของศาลเยอรมัน	194
5.2 ทางปฏิบัติของศาลอังกฤษ	195
5.3 ทางปฏิบัติของศาลไทย	195
6. ความแตกต่างระหว่างปัญหาล่วงหน้ากับการให้ข้อกฎหมายแก่ข้อเท็จจริง	195

7. ความแตกต่างระหว่างปัญหาล่วงหน้ากับการย้อนส่ง	196
8. ตัวอย่างคดีสำคัญของปัญหาล่วงหน้า	196
บทสรุปบทที่ 9	201
บทที่ 10 การเลียงกฎหมาย	202
1. การเลียงกฎหมายคืออะไร	202
2. ศาลยอมรับการเลียงกฎหมายหรือไม่	203
3. การเลียงกฎหมายกับกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคลของไทย	204
บทสรุปบทที่ 10	204
บทที่ 11 การใช้กฎหมายต่างประเทศในศาล	206
1. ประเภทของกฎหมายขัดกัน	207
1.1 ระบบทางเลือก (<i>Faluktative</i>)	207
1.2 ระบบบังคับ (Mandatory System)	207
1.3 ระบบผสม (Mixed System)	208
2. การใช้กฎหมายต่างประเทศในระบบทางเลือก	208
2.1 ประเทศอังกฤษ	208
2.2 ประเทศออสเตรเลีย	212
2.3 ประเทศอิสราเอล	214
2.4 ประเทศอื่นๆ	214
3. การใช้กฎหมายต่างประเทศในระบบบังคับ	215
3.1 ประเทศเยอรมัน	215
3.2 ประเทศสวิตเซอร์แลนด์	218
3.3 ประเทศออสเตรเลีย	218
3.4 ประเทศอิตาลี	218
3.5 ประเทศโปแลนด์	219
3.6 ประเทศอื่นๆ	219
4. การใช้กฎหมายต่างประเทศในระบบผสม	220
4.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา	220
4.2 ประเทศฝรั่งเศส	223
4.3 ประเทศจีน	224
5. การใช้กฎหมายต่างประเทศในศาลไทย	225
5.1 การพิสูจน์กฎหมายต่างประเทศ	225
5.1.1 คำพิพากษาเกี่ยวกับการพิสูจน์กฎหมายต่างประเทศในศาลไทย	227

5.2 ข้อจำกัดการใช้กฎหมายต่างประเทศในศาลไทย	229
5.2.1 หลักความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน	229
6. ข้อยกเว้นของการใช้กฎหมายขัดกัน	230
6.1 หลักการกล่าวอ้างความเป็นระหว่างประเทศของนิติสัมพันธ์	230
6.2 หลักกฎหมายฟังใช้บังคับทันที	231
6.3 การใช้อนุสัญญาระหว่างประเทศ	231
6.4 ข้อยกเว้นการใช้กฎหมายต่างประเทศ: กฎหมายมหาชน	232
7. การตีความกฎหมายต่างประเทศ	233
บทสรุปบทที่ 11	234

ส่วนที่สอง

ภาคเฉพาะของกฎหมายขัดกัน

(The Particular Parts of Conflict of Laws)

บทที่ 1 กฎหมายขัดกันว่าด้วยบุคคล	239
1. จุดเกาะเกี่ยวที่ใช้ในเรื่องความสามารถในการทำนิติกรรมของบุคคลธรรมดา	240
1.1 ภูมิลำเนา	240
1.2 สัญชาติ	241
1.3 ถิ่นที่มีการทำสัญญา	241
1.4 กฎหมายของศาลที่พิจารณาคดี	241
2. สถานะและความสามารถของบุคคลตามกฎหมายขัดกันของไทย: สัญชาติเป็นจุดเกาะเกี่ยว	241
3. ปัญหาผู้ไม่อยู่และการถูกศาลสั่งเป็นคนสาบสูญ	243
4. คนไร้ความสามารถและคนเสมือนไร้ความสามารถ	244
บทสรุปบทที่ 1	244
บทที่ 2 กฎหมายขัดกันว่าด้วยสัญญา	245
1. กรณีที่คู่สัญญาเลือกกฎหมายบังคับแก่สัญญา	245
1.1 ทางปฏิบัติของศาลไทยเกี่ยวกับกฎหมายที่คู่สัญญาเลือก	247
1.1.1 เจตนาโดยปริยาย	247
1.1.2 กฎหมายที่คู่กรณีเลือกกับปัญหามูลคดีเกิดขึ้นในประเทศไทย	251
1.2 ปัญหาบางประการเกี่ยวกับกฎหมายที่คู่สัญญาเลือก	252

1.2.1 ปัญหาเรื่องการย้อนส่ง	252
1.2.2 ปัญหาเรื่องการแยกส่วนของสัญญา (<i>depeccage</i>)	253
1.2.3 กฎหมายที่คู่สัญญาเลือกต้องเป็นกฎหมายของรัฐ	254
1.2.4 กฎหมายที่คู่สัญญาเลือกนั้นมีขอบเขตหรือไม่	255
2. กรณีที่คู่สัญญามีได้เลือกกฎหมายบังคับแก่สัญญา	256
2.1 หลักสันนิษฐานเจตนาของคู่สัญญา	256
2.2 การใช้จุดเกาะเกี่ยวที่ไม่ยืดหยุ่น (<i>Rigid rules</i>)	256
2.3 หลักความใกล้ชิดที่สุดของนิติสัมพันธ์	257
2.4 อนุสัญญาว่าด้วยหนี้ตามสัญญา (<i>The Rome Convention</i>)	258
บทสรุปบทที่ 2	258
บทที่ 3 กฎหมายขัดกันว่าด้วยละเมิด	259
1. จุดเกาะเกี่ยวที่สำคัญในกฎหมายละเมิด	259
1.1 ถิ่นที่ละเมิดได้เกิดขึ้น (<i>lex loci delicti commissi</i>)	259
1.2 กฎหมายของศาลที่พิจารณาคดี (<i>lex fori</i>)	262
1.3 Double Action-ability: <i>lex loci delicti commissi</i> และ <i>lex fori</i>	262
1.4 The Proper Law of Tort (หรือ <i>real connection theory</i>)	263
2. กฎหมายละเมิดของไทยตามมาตรา 15: Double Action-ability	264
บทสรุปบทที่ 3	266
บทที่ 4 กฎหมายขัดกันว่าด้วยทรัพย์สิน	267
1. ขอบเขตของมาตรา 16 วรรคหนึ่ง	268
2. มาตรา 17: กรณีทรัพย์สินเคลื่อนย้ายไปต่างประเทศ	269
บทสรุปบทที่ 4	270
บทที่ 5 กฎหมายขัดกันว่าด้วยครอบครัว	271
1. การหมั้น (<i>Betrothal</i>)	272
2. การสมรส (<i>Marriage</i>)	272
2.1 เงื่อนไขแห่งการสมรส: กฎหมายสัญชาติของคู่สมรสแต่ละฝ่ายขณะสมรส	273
2.2 แบบแห่งการสมรส	274
2.2.1 แบบการสมรสคืออะไร	274
2.2.2 ประเภทของแบบการสมรส	274
1) แบบพิธีที่เกี่ยวข้องกับศาสนาพิธี (<i>religious ceremony</i>)	274
2) แบบที่ปราศจากศาสนาพิธี (<i>civil ceremony</i>)	274
3) แบบผสม	275
2.2.3 กฎหมายขัดกันของต่างประเทศในเรื่องแบบการสมรส	275

2.2.4	กฎหมายขัดกันของไทย: ถิ่นที่การสมรสได้เกิดขึ้น	275
2.3	ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภริยา	277
2.3.1	ความสัมพันธ์ทางส่วนตัว (Personal relationship)	277
2.3.2	ความสัมพันธ์ทางทรัพย์สิน (Matrimonial relationship)	277
1)	กฎหมายสารบัญญัติ: ระบอบทรัพย์สินระหว่างสามีภริยา	277
2)	กฎหมายขัดกัน: จุดเกาะเกี่ยวที่ใช้ในความสัมพันธ์ทางทรัพย์สิน ของสามีภริยา	278
3)	กฎหมายไทย: การผสมระหว่างคอมมอนลอว์กับซีวิลลอว์	278
2.4	การหย่า (Divorce)	279
2.4.1	การหย่าโดยความยินยอม	280
2.4.2	การหย่าโดยคำพิพากษา: เหตุหย่า	280
3.	ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตร	282
3.1	ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตร	282
3.1.1	กรณีบุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย: กฎหมายสัญชาติของบิดา	282
3.1.2	กรณีบุตรนอกสมรส: กฎหมายสัญชาติของมารดา	282
3.2	ความเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย (Legitimacy)	283
3.3	การรับบุตรบุญธรรม (Adoption)	284
3.3.1	ความสามารถและเงื่อนไขของการรับบุตรบุญธรรม	284
3.3.2	ผล (โดยตรง) แห่งการรับบุตรบุญธรรม	285
บทสรุปบทที่ 5	285
บทที่ 6	กฎหมายขัดกันว่าด้วยมรดก	286
1.	ระบบกฎหมายขัดกันว่าด้วยมรดก	287
1.1	ระบบที่ไม่แยกสังหาริมทรัพย์ออกจากอสังหาริมทรัพย์: กฎหมายส่วนบุคคล	287
1.2	ระบบที่แยกสังหาริมทรัพย์ออกจากอสังหาริมทรัพย์	288
2.	กฎหมายขัดกันของไทย: ระบบแยก (scission system)	289
2.1	กรณีอสังหาริมทรัพย์: มาตรา 37	289
2.2	กรณีสังหาริมทรัพย์: มาตรา 38	290
3.	แบบแห่งพินัยกรรม (Forms of Will)	290
3.1	กฎหมายสารบัญญัติเกี่ยวกับแบบพินัยกรรม	290
3.2	กฎหมายขัดกันเกี่ยวกับแบบพินัยกรรม	291
3.2.1	กฎหมายขัดกันของต่างประเทศ	291
3.2.2	กฎหมายขัดกันของไทย	292
4.	ปัญหาการยอมรับเจตนาของเจ้าพินัยกรรมในการเลือกกฎหมาย: <i>professio juris</i>	293
บทสรุปบทที่ 6	294

ภาค 5 การรับรองและการบังคับตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ (Recognition & Enforcement of Foreign Judgments)

บทที่ 1	ข้อความคิดทั่วไปว่าด้วยการรับรองและการบังคับตามคำพิพากษาของศาล	297
1.	การยอมรับคำพิพากษาของศาลต่างประเทศคืออะไร	297
2.	การบังคับตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศคืออะไร	298
3.	ข้อแตกต่างระหว่างการยอมรับและการบังคับตามคำพิพากษา	298
4.	รากฐานทางทฤษฎีของการรับรองและการบังคับตามคำพิพากษา ของศาลต่างประเทศ	298
	บทสรุปบทที่ 1	299
บทที่ 2	หลักเกณฑ์การยอมรับและบังคับตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ ตามระบบคอมมอนลอว์และซีวิลลอว์	300
1.	การยอมรับและการบังคับตามคำพิพากษาของศาลในระบบคอมมอนลอว์	300
1.1	ประเทศอังกฤษ	300
1.2	ประเทศสหรัฐอเมริกา	303
1.3	ประเทศเม็กซิโก	304
1.4	ประเทศคอมมอนลอว์อื่นๆ	306
2.	การยอมรับและการบังคับตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ ของกลุ่มประเทศซีวิลลอว์	306
2.1	ประเทศฝรั่งเศส	306
2.2	ประเทศเยอรมัน	308
2.3	ประเทศอิตาลี	310
2.4	ประเทศเนเธอร์แลนด์	312
2.5	ประเทศสเปน	313
2.6	ประเทศสวิตเซอร์แลนด์	313
	บทสรุปบทที่ 2	314
บทที่ 3	หลักเกณฑ์การยอมรับและบังคับคำพิพากษาของศาล ตามอนุสัญญา Brussels/Lugano	316
1.	ขอบเขตการบังคับใช้	317
2.	เขตอำนาจศาล	317
3.	วิธีการรับรองและบังคับคำพิพากษา	317
	บทสรุปบทที่ 3	318

บทที่ 4 หลักเกณฑ์การยอมรับและบังคับคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ	
ในประเทศไทย	319
1. บ่อเกิดของกฎหมาย	319
2. มาตรา 3 พระราชบัญญัติว่าด้วยการขัดกันแห่งกฎหมาย พ.ศ. 2481 กับเรื่องการรับรองและการบังคับคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ	320
3. คำพิพากษาฎีกาที่เกี่ยวกับการยอมรับและบังคับคำพิพากษา ของศาลในประเทศไทย.....	322
3.1 คำพิพากษาฎีกาที่ 585/2461	322
3.2 คำพิพากษาของศาลเยาวชนและครอบครัวกลางที่ 2351/2548.....	326
4. การบังคับคำพิพากษาของศาลต่างประเทศกรณีมีผลพิษทางทะเล	237
5. ข้อเสนอแนะ.....	328
5.1 รูปแบบของกฎหมาย	328
5.2 เงื่อนไขของการรับรองและการบังคับคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ	329
5.2.1 ควรแยกเรื่องการรับรองออกจากการบังคับคำตามคำพิพากษา	329
5.2.2 ขอบเขตเนื้อหาของคำพิพากษา	329
5.2.3 วิธีการบังคับคำพิพากษา.....	329
5.2.4 เงื่อนไขหลักต่างตอบแทน	330
5.2.5 อำนาจแก้ไขหรือทบทวนคำพิพากษา	330
5.2.6 ข้อจำกัดหรือเงื่อนไขที่ศาลไทยจะปฏิเสธมิให้มีการรับรอง และการบังคับตามคำพิพากษา.....	330
6. ประเทศไทยควรทำสนธิสัญญาทวิภาคีและเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาหรือไม่	331
บทสรุปบทที่ 4	331

ภาค 6 สถาบันทางวิชาการที่มีคุณูปการต่อกฎหมายระหว่างประเทศ แพนคอดีบุคคลและกฎหมายเปรียบเทียบ (The Contribution of Learned Institutions to Private International Law)

บทที่ 1 บทบาทของสถาบันระหว่างประเทศต่อกฎหมายระหว่างประเทศ	
แพนคอดีบุคคล.....	335
1. ที่ประชุมระหว่างประเทศ ณ กรุงเฮก ว่าด้วยกฎหมายระหว่างประเทศ	
แพนคอดีบุคคล (The Hague Conference on Private International Law)	335
1.1 ประวัติความเป็นมา.....	335
1.2 อนุสัญญาที่ยกร่างภายใต้การอุปถัมภ์ของ The Hague Conference on	
Private International Law	336
2. สถาบันระหว่างประเทศเพื่อจัดทำกฎหมายเอกชนให้เป็นเอกรูป (UNIDROIT)	341
2.1 กิจกรรมของ UNIDROIT	341
2.2 วิธีการเตรียมร่างอนุสัญญา.....	342
3. คณะกรรมาธิการว่าด้วยกฎหมายการค้าระหว่างประเทศของ	
สหประชาชาติ (UNCITRAL)	342
4. คณะกรรมาธิการกฎหมายระหว่างประเทศ (International Law Commission: ILC)	342
บทสรุปบทที่ 1	343
บทที่ 2 บทบาทของสถาบันภายในประเทศที่มีต่อกฎหมายระหว่างประเทศ	
แพนคอดีบุคคล	344
- The Hague Academy of International Law	344
บทสรุปบทที่ 2	346
ภาคผนวก.....	347
กฎหมายระหว่างประเทศแพนคอดีบุคคลของกลุ่มประเทศในอาเซียน	347
บรรณานุกรม	363